

Verneområder i **Follo**

Innhold

Vern etter naturmangfoldloven4

Oversikt over verneområder i Follo6

Verneområder i Enebakk kommune6

Verneområder i Frogn kommune9

Verneområder i Nesodden kommune 14

Verneområder i Oppegård kommune 24

Verneområder i Ski kommune 26

Verneområder i Vestby kommune 33

Verneområder i Ås kommune 36

Statlig sikra friluftslivsområder 40

Naturområder vernet etter
plan- og bygningsloven 42

Forslag til nye verneområder 44

Friluftsliv i verneområdene 45

Forvaltning av verneområdene 46

Bærekraftig Follo 47

Kilder 47

Forord

Follo har en rik og variert natur, med sjeldne naturtyper og mange rødlistearter. Mennesker, dyr og planter er avhengige av naturmangfold, og den største trusselen mot naturmangfoldet er at leveområder for dyr og planter blir ødelagt og oppdelt.

De ubebygde arealene i Follo er under sterkt press som følge av forventet befolkningsutvikling og utbygging av infrastruktur. For å verne om arter og økosystemer er det nødvendig å verne deres naturlige leveområder. Naturmangfoldloven (tidligere naturvernloven) gir mulighet for å verne de mest verdifulle naturområdene som blant annet landskapsvernområder, naturreservater eller biotopvernområder. Verneformålet for det enkelte område varierer fra å sikre sjeldne eller truede arter og deres leveområde til å ta vare på områder med et spesielt og helhetlig landskap. Fossiler og geologiske formasjoner inngår i noen av verneområdene.

I Follokommunene er det pr i dag 40 områder som er vernet etter naturmangfoldloven. Det innebærer at naturverdiene skal ivaretas gjennom målrettet forvaltning, aktiv skjøtsel og informasjon.

Bærekraftig Follo har utarbeidet brosjyren med økonomisk og faglig bistand fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Vi ønsker gjennom denne brosjyren å spre kunnskap om hvilke verneområder som finnes og hvilke regler som gjelder i verneområdene.

Verneområder for sjøfugl er beskrevet i brosjyren "Vern av sjøfugl i Indre Oslofjord" utgitt av Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fylkesmannen i Buskerud i samarbeid med Norsk Ornitologisk Forening, avd Oslo og Akershus (april 2011). De ti verneområdene for sjøfugl i Follo beskrives derfor ikke i denne brosjyren.

Vern etter naturmangfoldloven

Norge fikk i 2009 en ny og viktig lov, naturmangfoldloven. Formålet med loven er å ta vare på naturen, enten gjennom vern eller bærekraftig bruk. Naturmangfoldloven er en sektorovergripende lov som gjelder for alle tiltak og all bruk som påvirker norsk natur. Naturmangfoldloven deler grovt sett norsk natur inn i tre kategorier eller nivåer og knytter ulike virkemidler til disse (se også figuren):

Nivå 1: All natur

"Grunnmuren" i naturmangfoldloven består av formål, forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter samt fem miljørettslige prinsipper:

- kunnskapsgrunnlaget,
- føre-varprinsippet
- økosystemtilnærming og samlet belastning
- kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver
- miljøforsvarlige teknikker

Disse bestemmelsene gjelder for alle beslutninger og tiltak som berører norsk natur, altså både beslutningene som tas etter naturmangfoldloven og etter andre lover (plan- og bygningsloven og sektorlover). På denne måten skal grunnmuren danne en minstandard for forvaltningen av norsk natur.

Nivå 2: Natur som krever spesielle hensyn

For natur som krever spesielle hensyn er det innført i virkemidler for bærekraftig bruk i naturmangfoldloven:

Utvalgte naturtyper:

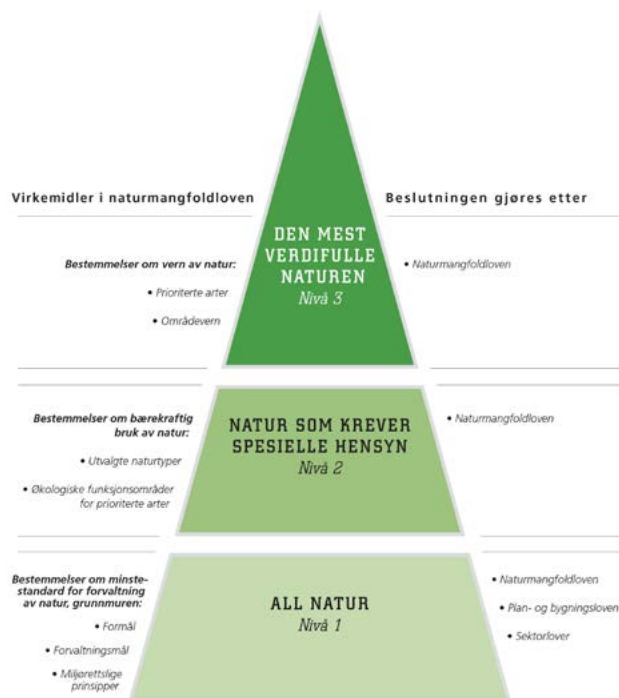
For å fremme forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer kan det ved forskrift angis bestemte naturtyper som utvalgte. For disse naturtypene skal det tas hensyn for å unngå forringelse av tilstand og utbredelse.

Økologiske funksjonsområder:

For å se arter og leveområder i sammenheng og hindre ødeleggelse av leveområdene til prioriterte arter, kan det gjennom forskrift innføres økologiske funksjonsområder, jf Nivå 3.

Nivå 3: Den mest verdifulle naturen

For å ta vare på den mest verdifulle naturen er det i naturmangfoldloven to virkemidler som innbefatter vern:

Prioriterte arter:

For å fremme forvaltningsmålet for arter kan det ved forskrift utpekes prioriterte arter. Virkemidlet om prioriterte arter må sees i sammenheng med økologiske funksjonsområder for prioriterte arter, jf Nivå 2 over.

Områdevern:

Områdevernet er i all hovedsak en videreføring av vernebestemmelsene i den tidligere naturvernloven. Dette er det strengeste virkemiddel for å ta vare på naturmangfoldet av nasjonal verdi. Vernet skjer ved kongelig resolusjon og fastsettes gjennom en forskrift og omfatter følgende vernekategorier:

Nasjonalparker er store naturområder med særegne eller representative økosystemer. De kan også være landskap uten tyngre naturinngrep. De store verneområdene sikrer at samspillet i naturen ikke blir forstyrret, og de er en viktig del av arbeidet med å hindre at planter og dyr blir utryddet. Follo har ingen områder som er vernet som nasjonalpark.

Landskapsvernområder er natur- eller kulturlandskap med stor økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart. Verneformen brukes ofte for å ta vare på kulturlandskap i aktiv bruk. Bevaring av landskapsbildet og landskapsopplevelsen er en sentral målsetting ved opprettelse av landskapsvernområder.

Naturreservater er den strengeste formen for områdevern etter naturmangfoldloven. Dette er områder som inneholder truet,

sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, har en særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Et **biotopvern** beskytter leveområdet til bestemte dyrearter eller planter. De er økologiske funksjonsområder for en eller flere arter. Typiske funksjonsområder er: gyteområder, oppvekstområder, vandrings- og trekkruiter, beiteområder, hiområder, myte- eller hårfellingsområde, spill- eller parringsområder og yngleområder.

Bestemmelsen om **marine verneområder** er en ny mulighet i naturmangfoldloven. Den omfatter verneområder, herunder naturverdier som økologiske betingelser for landlevende arter. Marine verneområder er ingen egen vernekategori, men er tilpasset forholdene i sjø og er fleksibel i forhold til hva som kan vernes og hvilke restriksjoner som kan pålegges.

Andre former for vern

Tidligere ble det benyttet flere verneformer, som for eksempel naturminner. Disse er vedtatt etter naturvernloven (1970) og gjelder fortsatt. Ved eventuelle revisjoner av verneforskriftene, vil de bli vedtatt etter naturmangfoldloven (2009), og tilpasset de verneformene som gjelder der.

Nærmere informasjon om naturmangfoldloven og annen relevant informasjon om naturforvaltning finnes blant annet på www.faktaark.no

Oversikt over verneområder i Follo

Verneområder for sjøfugl er beskrevet i brosjyren "Vern av sjøfugl i Indre Oslofjord" utgitt av Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fylkesmannen i Buskerud i samarbeid med Norsk Ornitologisk Forening, avd Oslo og Akershus (april 2011). Disse beskrives derfor ikke her.

Kommune	Nr	Verneområde	Verneform	Vernedato		Side
Enebakk	1	Gulltjernmosen	Naturreservat	22.12.1978		8
	2	Nordre Øyeren	Naturreservat	05.12.1975		9
	3	Østmarka	Naturreservat	13.12.2002		11
Frogn	4	Danmark	Naturreservat	30.05.2008		12
	5	Knardal	Naturreservat	17.09.1982		13
	6	Nordre Sogsti	Naturminne	10.02.1928		14
	7	Nordøstre Askeskjær	Naturreservat	15.12.1978	sjøfugl	
	8	Smihagen	Naturreservat	17.09.1982		15
	9	Småskjær	Dyrefredningsområde	19.06.2009	sjøfugl	
	10	Stakaskjær	Biotopvern etter viltloven	19.06.2009	sjøfugl	
	11	Storskjær	Dyrefredningsområde	19.06.2009	sjøfugl	
	12	Søndre Håøya	Naturreservat	13.12.2002		16
Nesodden	13	Blylagsdammen	Dyrefredningsområde	27.06.2008		17
	14	Ekebo/Eikheim	Naturminne	04.09.1959		18
	15	Fyrsteilene	Plantefredningsområde	27.06.2008		19
	16	Hellvik gamle brygge	Plantefredningsområde	27.06.2008		20
	17	Husbergøya	Naturreservat	27.06.2008	sjøfugl	
	18	Ildjernet	Naturreservat	27.06.2008		21
	19	Knerten	Naturreservat	15.12.1978	sjøfugl	
	20	Kvistemyrdammen	Dyrefredningsområde	27.06.2008		22
	21	Nordre Skjælholmen	Naturreservat	19.06.2009	sjøfugl	
	22	Søndre Skjælholmen	Naturreservat	27.06.2008		23
Oppegård	23	Delingsdalen	Naturreservat	26.09.2008		24
	24	Svartskog	Landskapsvernområde	27.06.2008		25
Ski	25	Ellingsrud	Naturminne	30.05.1961		26
	26	Gaupesteinmarka	Naturreservat	25.01.2013		27
	27	Kollåsen	Naturreservat	16.12.2011		29
	28	Midtsjøvann	Naturreservat	02.10.1992		30
	29	Nærevann	Naturreservat	02.10.1992		31
	30	Rullestad tjern	Naturreservat	02.10.1992		32
Vestby	31	Ishavet	Naturreservat	04.09.1981		33
	32	Kolås	Naturreservat	17.09.1982		34
	33	Nordre Sauholmen	Dyrefredningsområde	19.06.2009	sjøfugl	
	34	Røed	Naturminne	07.03.1980		35
Ås	35	Flatskjær	Dyrefredningsområde	19.06.2009	sjøfugl	
	36	Nordre Pollen	Naturreservat	10.06.2005		36
	37	Pollen	Naturreservat	17.09.1982		37
	38	Pollevann	Naturreservat	02.10.1992		38
	39	Tuskjær	Dyrefredningsområde	19.06.2009	sjøfugl	
	40	Østensjøvann	Naturreservat	02.10.1992		39

Reservatet har et usedvanlig rikt plante- og dyreliv, først og fremst knyttet til deltaet og de næringsrike gruntvannsområdene. Øyeren er en av de mest artsrike innsjøene i Nord-Europa når det gjelder vannbotanikk, med mer enn 320 arter vann- og sumpplanter.

Nordre Øyeren naturreservat ble i 1985 innskrevet på RAMSAR-konvensjonens liste over internasjonalt viktige områder for våtmarksfugl. Naturreservatet benyttes både som overvintringssted og som rasteplass under vår- og høsttrekk. Det er totalt registrert over 260 fuglearter i reservatet. For øvrig har minst 18 pattedyrarter, samt amfibier og krypdyr tilhold her. Øyeren er også den innsjøen i landet som har størst antall av ulike arter fisk, hele 25 fiskearter.

For å gi fuglene fred er det strenge ferdselsbestemmelser. I områdene Svelle, Snekkervika og Monsrudvika er det forbud mot all ferdsel på land og sjø i periodene 15. mars til 15. mai og fra 15. august til 15. november. I et område på søndre del av

Kvinand (bak) og krikkan. Foto: Trond Haugskott.

Årnestangen er det ferdselsforbud hele året, med unntak av ferdsel på oppmerket sti. I tillegg er det ilandstigningsforbud på øyene Karte og Rossholmsand fra 15. mai til 15. august. Nord for fastsatt grenselinje mellom Sofiedal–Blesavika er høyeste tillatte hastighet for motordrevne fartøyer til vanns 5 knop. Det er dessuten båndtvang for hund hele året.

Foto: Jon A. Markussen

Østmarka naturreservat

Østmarka naturreservat ligger sentralt i Østmarka, i Enebakk, Rælingen og Lørenskog kommuner. Landskapet er preget av nord-sør-gående dalsystemer, og er meget kupert med mange markerte daler, små tjern og større vann. Arealet drenerer i flere retninger, men Søndre Krok vann har et eget nedbørsfelt inne i reservatet. Høyde over havet veksler fra 200 m til 370 m. Berggrunnen består av over 500 millioner år gamle prekambriske bergarter; som ulike gneiser, granodioritt og tonalitt.

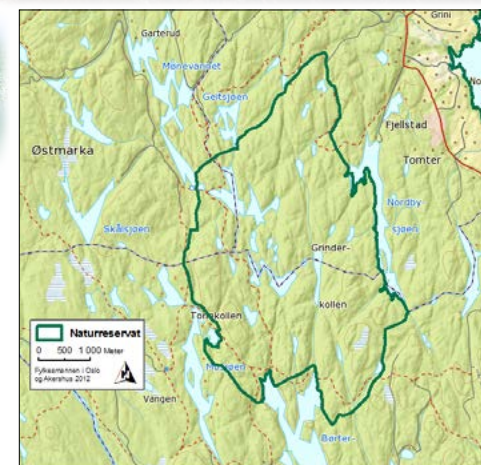

Gran

Det er raske vekslinger i topografi og vegetasjonstyper. Store arealer med lågurtgranskog, særlig i sør, veksler med blåbærgranskog i tørrere lier. Mot toppene dominerer bærlyngskog med mye furu. I de mange fuktige dragene finnes rike sumpskoger, stedvis med svartor. Ulike løvtreslag forekommer jevnt i reservatet. Tonekollen har et høyt innslag av osp, med til dels store dimensjoner. Gamle stubber og andre spor viser at skogen tidligere har vært utnyttet. Mot vest og nordvest finnes arealer med naturskogpreg.

Naturreservatet er et representativt skogområde for sin region. På grunn av størrelsen vil området kunne utvikle seg uten stor påvirkning fra tiliggende kulturskogbruk.

Reservatet nås gjennom stier og løyper fra flere kanter. Fra reservatets høyeste topp, Tonekollen, er det flott utsikt over denne delen av Østmarka.

Fredet ved kgl res. 21. desember 1990 og utvidet 13. desember 2002.

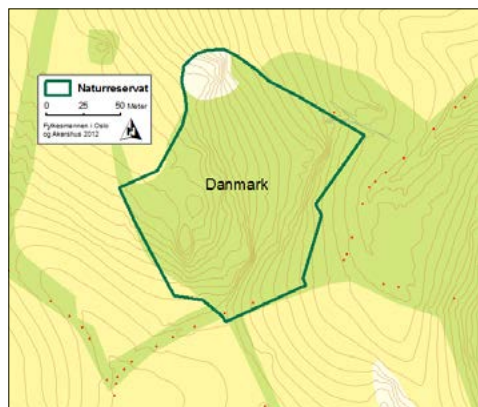
Formålet med fredningen er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Av spesielle kvaliteter kan nevnes at området er et stort og relativt uberørt og variert barskogområde.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 18.000 dekar.

Foto: Jon A. Markussen

Danmark

naturreservat

Fredet 30. mai 2008.

Formålet med fredningen er å bevare et edellauvskogområde med rik beitebetinget eikeskog. Området særpreges av gamle eiker med store dimensjoner og av rik flora og fuglefauna. Området har en særegen insektfauna som særlig er knyttet til eiketrær.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 18 dekar.

Danmark naturreservat ligger sør for Frogn kirke, midtveis mellom Froen hovedgård og Østli. Alt er privat grunn. Reservatet representerer et landskapstrekk som er i ferd med å forsvinne i dagens kulturlandskap. Eikelunden er et gjenværende fragment av tidligere lauvskoger, og nåværende karakter er et resultat av tidligere beite.

Sommereik

Området særpreges av gamle eiker med store dimensjoner, og er antakelig den best bevarte beitehagen i regionen. Eiketrærne har god aldersvariasjon, og dette er med på å sikre kontinuiteten av eikeskogen. De gamle eiketrærne huser en rik flora og fauna av bl.a. vedboende sopp, lav, fugler og insekter. Eikelunden er betinget av tradisjonelle driftsformer, og er derfor også et verdifullt biologisk kulturminne. Naturreservatet krever derfor framtidig skjøtsel.

Det var tidligere en kjerreveg fra Frogn kirke til Danmark.

Bruk av sykkel og hest og kjerre samt ridning er forbudt i naturreservatet.

Foto: Olav Haaverstad

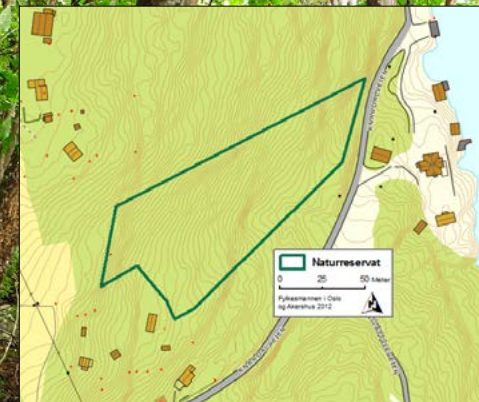
Knardal

naturreservat

Knardal naturreservat ligger i hellingen på vestsiden av Bunnefjorden og grenser til granskog, dyrket mark, hyttebebyggelse og vei. Berggrunnen består av gneis.

Vegetasjonsforholdene er meget varierte. I tørre partier øverst i lia vokser alm-lindeskog med hegg. Lenger ned i lia finnes gråor-askeskog. I reservatet finnes mange ulike treslag som alm, lind, sommereik, ask, lønn, lavlandsbjørk og gråor. I øvre del av lia finnes store mengder hasselurt på skogbunnen. I nedre del vokser blant annet skavgras, skjellrot, strutseving og skogsvinerot.

Området er tilgjengelig fra vei.

Fredet 17. september 1982.

Formålet med fredningen er å bevare en liten, variert forekomst av edelløvskog, hvor bl.a. den sjeldne skogstypen snelle-askeskog forekommer.

Reservatet dekker et areal på ca. 9 dekar.

Foto: Ulrika Jansson

Nordre Sogsti

naturminne

Den ti-stammede Sogstieika vokser rett på nedsiden av Sogstiveien 64, vis a vis gården Sogsti Nordre, i søndre del av Drøbak. Treet ble fredet i 1928, og er det eldste fredete naturminnet i Oslo og Akershus. Voksestedet er et restareal mellom vei og garasjer, og vegetasjonen er ugraspreget eng.

Sommereik

Sogstieika er en gedigen sommereik, *Quercus robur*, med en lav sokkel. Det skyter opp ti stammer, hvorav en er svært råttent, en deler seg langt nede og en er kappet etter lynnedslag. Kroneomfanget er 28 m i nordsør-retning langs Sogstiveien og 25 m i østvest-retning. Samlet omkrets for de ti stammene like ovenfor sokkel er 18,2 m.

Treet som dagens ti vanrisstammer er stubbeskudd fra, ble hogd litt før 1916. Dette treet var hult, og barn kunne gjemme seg inni det. Dagens stammer har vokst opp rundt den opprinnelige eika.

Eik setter ganske lett vanris (=stubbeskudd) som kan erstatte en svekket hovedstamme. Dette er vanlig i sørlige strøk, men ganske uvanlig i Norge. Sogstieika er derfor et interessant individ av denne type eik her hjemme.

Fredet 10. februar 1928.

Formålet med fredningen er å bevare en eik.

Foto: Anders Oftan

Smihagen

naturreservat

Smihagen ligger vest for Årungen, og E6 går i tunnel under grunnen. Området skråner mot sørvest og sør. Skogen består i hovedsak av edelløvskog med mye lønn, ask og alm samt busker av hassel og osp. Eik forekommer på grunnlendte partier, og har til dels mektige dimensjoner. Forekomsten av eik utgjør en restbestand fra eldre beitehager som lå i den øvre delen av reservatet.

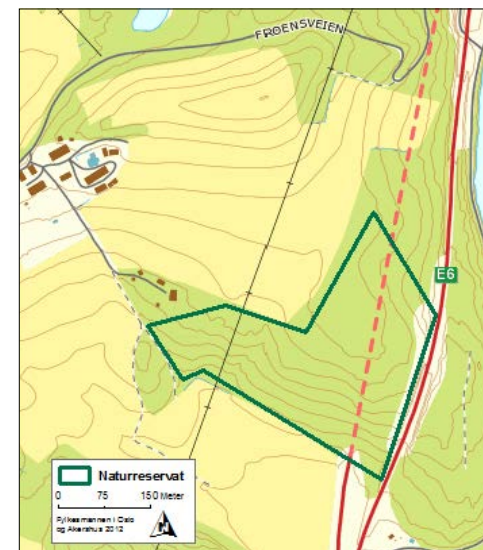

Gråor

Skogen var tidligere beitepåvirket. På skogbunnen vokser blåveis, hundegras, myskegras og gaukesyre. Den høyvokste askeskogen med hundegras og myskegras er betinget av oksygenrikt, bevegelig grunnvann.

I sammenheng med omkringliggende kulturlandskap og den lille eikelokaliteten Danmark har reservatet stor verdi for insekter og fugler.

Skogtypene er ustabile, og et hogstinggrep på midten av 1970-tallet har ført til sterkere innvandring av gran. Området skjottes med hensikt å bevare edelløvskogen, samt å ta vare på gjenværende eiketrær.

Fredet 17. september 1982.

Formålet med fredningen er å bevare en større bestand av alm-lindskog og gråor-askeskog.

Reservatet dekker et areal på ca. 88 dekar.

Foto: Christian Hillmann

Søndre Håøya

naturreservat

Fredet 13. desember 2002.

Formålet med fredningen er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Deler av området har ur-skognær karakter, og det er stor variasjon og store kontraster fra nøysomme til svært rike vegetasjonstyper, variert og rik flora med flere sjeldne eller plantegeografisk interessante arter og sjelden og interessant insektfauna.

Naturreservatet dekker et totalareal på 3.760 dekar.

Håøya ligger i Oslofjorden og utgjør en markert høyderygge ved Drøbak. Berggrunnen består av granitt og granodioritt, og øya er gjennomskåret av en rekke bekkedaler og forsenninger. Høydedragene har svært tynt løsmassedekke, mens det er utvasket morenegrus, marin leire og organisk jord i dalsenkningene.

En rekke skogtyper er representert i området, i hovedsak gran- og furuskog, og sumpskog i fuktigere områder. En meget vakker, glissen furuskog med stort innslag av eik vokser på toppområdene mot nord. I sør ligger et gammelt festningsanlegg, med en vei som slynger seg opp fjellsiden.

Floraen er rik og variert, og mer enn 550 plantearter, over 250 arter moser og ca 130 arter lav er registrert. Det finnes mange svært sjeldne insektarter i området, og den varierte vegetasjonen gir grunnlag for et rikt fugleliv.

Det er en viss bruk av arealet til friluftsliv, i hovedsak knyttet til buktene på vestsiden av øya, hvor Oslo kommune har lagt til rette og driver en forsiktig skjøtsel. Det går en sti på langs over øya, men det legges ikke til rette for økt friluftsliv. Bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenom eksisterende veier er forbudt.

Ramsløk

Blylagsdammen

dyrefredningsområde

Blylagsdammen ligger øst på Nesodden. Dammen er demmet opp, og ble i tidligere tider benyttet til produksjon av is. Lokaliteten grenser delvis til villahager og vei.

På østsiden av Blylagsdammen er den nokså sjeldne stavtegen funnet. Ellers finnes spissnutfrosk, som er regnet til kategori sjelden på rødlista. Den rødlistede vårfluen *Agraylea sexmaculata* er også funnet. Vannkantvegetasjonen er relativt vanlig, men i kanten ved veien vokser rødlistearten dronningstarr. For øvrig finnes arter som vassgro, elvesnelle, klourt og skjoldbærer. I vierkrattene rundt dammen inngår rødpil. Av fugl er det registrert gråhegre og kvinand.

Blylagsdammen er vurdert som svært viktig i den kommunale naturtypekartlegginga, og er gitt høy verneverdi.

Fiskearten karuss er registrert i dammen.

Dronningstarr

Fredet 27. juni 2008.

Formålet med dyrefredningsområdet er å bevare sjeldne og truede amfibier som storsalamander, småsalamander og spissnutfrosk samt sjeldne insekter, og artenes livsmiljø.

Dyrefredningsområdet dekker et totalareal på ca. 47 dekar, hvorav ca. 25 dekar er ferskvannsareal.

Ekebo/Eikheim

Naturminne

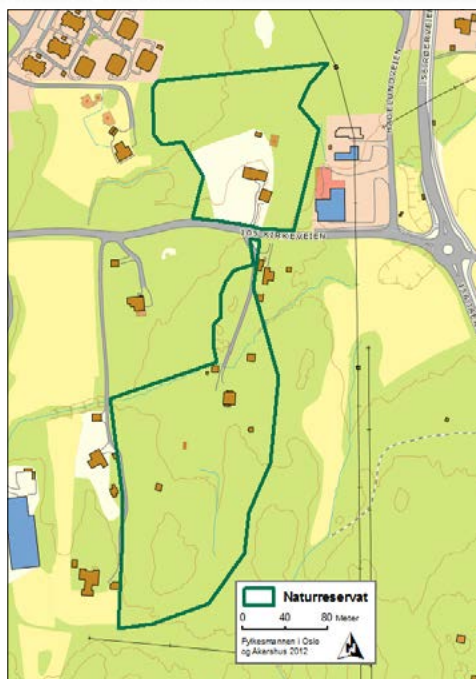
Ekebo/Eikheim ligger vest for Nesodden prestegård. Naturminnet omfatter en eikebestand på vel 20 dekar ved Ekebo og en eikebestand på ca 7 dekar ved Eikheim. Inntil disse støter Nesodden prestegård med et par mindre eikebestander. Det totale fredete arealet utgjør ca 51 dekar sammenhengende eikeskog bare skilt av bygdevei.

På nordsiden av veien er det mest halvstor eik, med opp til 200 cm i omkrets. Det er ei dobbelteik med en 1 meter høy sokkel på 425 cm i omkrets. På sørsiden av veien er det lågurteikskog. Det er ei stor eik på en kul ved inngangen til bolighuset. Omkrets i 0,5 m høyde er 375 cm. Treet har en særpreget form med en nærmest vifteformet krone.

Naturminnet tilhører et større område med særpreget kulturlandskap.

Sommereik

Fredet 4. september 1959.

Formålet med fredningen er å bevare en eikebestand.

Foto: Christian Hillmann

Fyrsteilene

plantefredningsområde

Fyrsteilene er den ytterste øya av de fem Steilene. Hele øya er vernet. Øya er tidvis utsatt for hardt vær og under høststormene kan høye bølger skylle tvers over den flate øya. Som navnet tilsier er det en gammel fyrbygning på øya.

På Fyrsteilene finnes kalkrike svaberg, tørrberg og kantkratt. Kalktørrenger og bergknappsamfunn er dominerende plante-samfunn. Floraen er artsrik med flere sjeldne arter. Totalt er det funnet 81 plantearter her. Av disse kan honningkarse, aksveronika og hjorterot framheves.

Hele øygruppa Steilene er også et viktig område for sjøfugl.

Fyrsteilene er et mye brukt friluftsområde. Oslofjorden Friluftsråd leier ut hus på øya som inngår i Kystleden og det drives leirskolevirksomhet i den gamle fyrbygningen.

Fredet 27. juni 2008.

Formålet med plantefredningsområdet er å bevare sjeldne plantearter og deres livsmiljø i form av bl.a. kalktørrenger og bergknappsamfunn. Lokaliteten har stor pedagogisk verdi.

Området dekker et areal på ca. 12 dekar, alt er landareal.

Foto: Karoline Bredland

Hellvik gamle brygge

plantefredningsområde

Hvitmure

Hellvik gamle brygge ligger øst på Nesodden. Lokaliteten er vernet på grunn av hvitmureforekomstene i området. Arten er nasjonalt svært sjelden, og er påvist kun på to andre lokaliteter i Akershus, samt en liten forekomst i Oslo. Forekomsten ved Hellvik gamle brygge er sammen med forekomsten på Løkeneshalvøya i Asker trolig de eneste livskraftige populasjonene av arten i Norge. Området har for øvrig en rik flora med arter som knoppurt, smørbukk, bergskrinneblom, hvitbergknapp, hengeaks, gulmaure og kantkonvall.

Knoppurt

Det drives skjøtsel i området for å fjerne den fremmede arten gravmyrt som truer med å utkonkurrere hvitmuren.

Fredet 27. juni 2008.

Formålet med plantefredningsområdet er å ivareta den sjeldne plantearten hvitmure og dens livsmiljø.

Plantefredningsområdet dekker et areal på ca. 1,2 dekar, alt er landareal.

Foto: Even W. Hanssen/SABIMA ©

Ildjernet

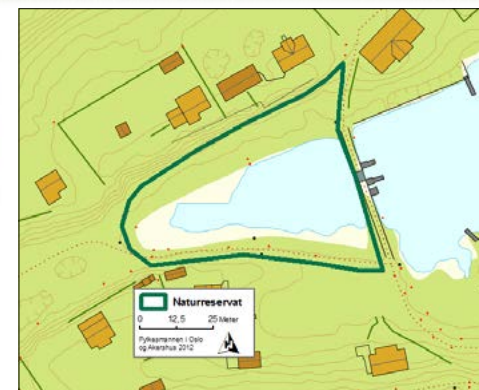
naturreservat

Ildjernet er en kalkøy som ligger på vestsiden av Nesodden. Lokaliteten består av en strandeng og sumpområde øst på øya, rett nord for båtbyggga.

På strandengen og i sumpområdet finner vi et plantesamfunn som er svært sjelden i Indre Oslofjord. Her vokser fine bestander av sjeldne arter som strandrisp, saftmelde og fjæresalturt, samt enkeltindivider av strandkjeks. I den lavvokste delen av strandengen finnes spredt med dverggylde, som står oppført som sårbar på Norsk rødliste.

Fjæresalturt

Dverggylde

Fredet 27. juni 2008.

Formålet med naturreservatet er å bevare et tilnærmet urørt marint gruntvannsområde med strandeng og tilhørende plante- og dyreliv, med flere sjeldne arter. Området har særskilt pedagogisk betydning ved at det er en av de få gjenværende tilsvarende lokaliteter i fjorden.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 5 dekar, hvorav 2 dekar er mudderstrand og sjøareal.

Foto: Ulrika Jansson

Kvistemyrdammen

dyrefredningsområde

Fredet 27. juni 2008.

Formålet med dyrefredningsområdet er å bevare sjeldne og truede amfibier som storsalamander, småsalamander og spissnutet frosk samt sjeldne insekter, og artenes livsmiljø.

Dyrefredningsområdet dekker et totalareal på ca. 6 dekar, hvorav ca. 2 dekar er ferskvannsareal.

Kvistemyrdammen er en liten dam på vestsiden av Nesodden, som er kunstig hevet for å forsyne et tidligere steinbrudd i nabolaget med vann.

Dammen er omkranset av skog med svartor, bjørk, rogn og noe ask. Skogen på sør- og vestsiden er hogd, mens det på nord- og østsiden i skrenten mot bebyggelsen finnes større trær. Dammen er vernet på grunn av forekomsten av amfibier og vannlevende organismer. Det er funnet både storsalamander, småsalamander og spissnutet frosk, samt flere andre rødlistede arter, som rundskivesnegl, billen *Rhantus suturalis*, sørlig høstlibelle og liten bruskigle. Langs bredden inngår vanlig vannkantvegetasjon med blant annet flaskestarr, skogsivaks og fredløs. I selve dammen finnes hvit nøkkerose og vanlig tjønnaks.

Det er ønskelig å holde de oppskyttende trærne nede for å bevare soleksponeringen.

Hvit nøkkerose

Søndre Skjælholmen

naturreservat

Søndre Skjælholmen er en lav, åpen holme i Bunnfjorden. Søndre del er vernet.

Store deler av øya er dekket av tørreng og bergknappsamfunn. Floraen er rik med mange arter som er karakteristisk for kambrosilur-øyene i indre Oslofjord, som aksveronika, knollmjørdurt og krattalant. Vegetasjonen er noe påvirket av det rike fuglelivet på øya. Det finnes et rikt guanosamfunn i tilknytning til hekkeplassene for sjøfugl. Av arter som tåler guano finnes stankkarse, strisennep, grådodre, småstorkenebb og vinterkarse. Sommeren 2003 ble det registrert 138 arter på øya.

Søndre Skjælholmen er et viktig hekkeområde for sjøfugler, men antallet veksler noe fra år til år.

Området har vitenskapelig betydning som typeområde for den geologiske Skjærholmen-formasjonen.

I tiden fra og med 15. april til og med 15. juli er det forbud mot motorferdsel på sjø i reservatet. Dette omfatter også motorisert vannsport, herunder bruk av vannskuter og vannski.

Krattalant

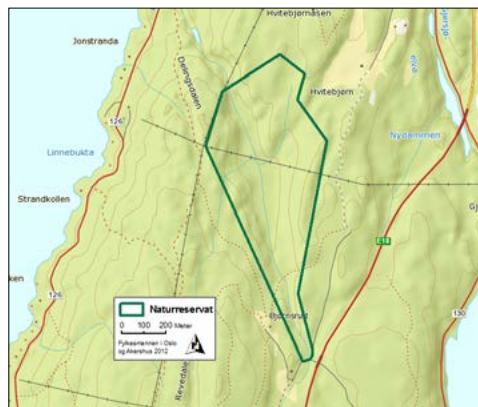
Fredet 27. juni 2008.

Formålet med naturreservatet er å bevare et spesielt naturområde med sitt geologiske og biologiske mangfold. Området er egenartet i form av fint utviklet tørreng-vegetasjon, bergknappsamfunn og en svært artsrik sjøfuglfauna.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 38 dekar, hvorav ca. 15 dekar er landareal.

Delingsdalen

naturreservat

Fredet 26. september 2008.

Formålet med fredningen er å bevare et velutviklet gammelskogområde med stor andel rike skogtyper som rik sumpskog og høgstaudegranskog, og med dets biologisk mangfold.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 399 dekar.

Delingsdalen ligger nordvest i Oppegård, mellom Bunnefjorden og Gjersjøen.

Området er dominert av barskog, bestående av rike skogtyper med granskog og sumpskog. De vestvendte liene har gammelskogspreg med mye død ved. Bunnen av Delingsdalen består av til dels åpne sumpområder med svartor, gran og bjørk.

Grunnfjellet i området består av gneiser og granitter med delvis amfibolittdrag. I forsenkningene med til dels rik vegetasjon, finnes sannsynligvis kalkrikt morenemateriale, som isbreene fraktet til området under siste istid.

Hele området har spor etter eldre tiders skogsdrift.

Delingsdalen og omkringliggende områder er mye brukt til fritidsformål og godt tilrettelagt med stier.

Gran

Svartskog

Landskapsvernområde

Svartskog landskapsvernområde omfatter den bratte lia fra Bunnefjorden og deler av Svartskog-platået. I lia ned mot fjorden veksler storvokst granskog, som i Trollalden, med grunnlendt furuskog. Et rikt kulturlandskap dekker platået, med storvokste eike- og edelløvskogsholt som kranser dyrka mark. Oppegård kirke og nabogårdene Bålerud og Oppegård søndre har delvis parklandskap og utgjør et sentrum i landskapsvernområdet. Området viser spor av landbruk helt tilbake til steinalderen.

Bittergrønn

Den gamle jordbruksbygda rundt og sør for Oppegård kirke er en mosaikk av åkerlandskap, rester av gammel kulturmark og skog. Jordene er relativt smale og knyttet til lave drag i terrenget. Særlig verdi er knyttet til relativt store arealer med rester av gamle havnehager med eldre velutviklede eiketrær. Slike eikehager er typisk for regionen og er ellers i sterk tilbakegang. Velutviklede åkerholmer er et annet karaktertrekk. Det varierte landskapet gir grunnlag for et rikt fugleliv med flere sjeldne arter, bl.a. dvergspett og bøksanger.

Det finnes flere dammer i området med de rødlistede amfibiartene småsalamander og storsalamander.

De mest interessante plantene finnes helt i sørvest. Kalkrikt sigevann gir grunnlag for en rik flora, og innenfor et svært lite areal finnes de tre sterkt truede karplantene bittergrønn, hartmansstarr og bukkebeinurt. Av andre interessante plantearter kan nevnes krusfrø, krattalant, knollmjørdurt, oslosildre, lakrismjelt, nyresildre, loppestarr, bakkefiol, rødflangre og blodstorkenebb.

Fredet 27. juni 2008.

Formålet med landskapsvernområdet er å bevare et helhetlig, vakkert og egenartet natur- og kulturlandskap fra platået ned til fjorden. Området har særpreg fra tidligere tiders jordbrukslandskap med store hagemarksarealer med edelløvtrær og eikeskogsholt. Formålet er også å ta vare på barskoglia med bekkedal, kalkpåvirket tørrberg- og tørrengvegetasjon samt øvrige biologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets verdifulle karakter.

Landskapsvernområdet dekker et areal på ca. 2295 dekar.

Ellingsrud naturminne

Ellingsrudeika står i gjen-groende hagemark 400 m vest for Drømtorp stasjon. Om-krets av den 0,8 m høye sokkelen er 400 cm. Treet deler seg raskt i to hovedstammer hvorav den ene av disse deler seg på nytt i to stammer litt lengre opp. Eika er angrepet av råtesopp, og den skranter. Denne litt uryddige kroneeika ble fredet i 1961, og er sammen med Sogstieika de to eneste fredede trær i Follo. Det er et rustent fredningsskilt på stammen. Ellingsrudeika er trolig den største eika i Ski.

Fredet 30. mai 1961.

Formålet med fredningen er å bevare en eik.

Foto: Anders Oftin

Gaupesteinmarka naturreservat

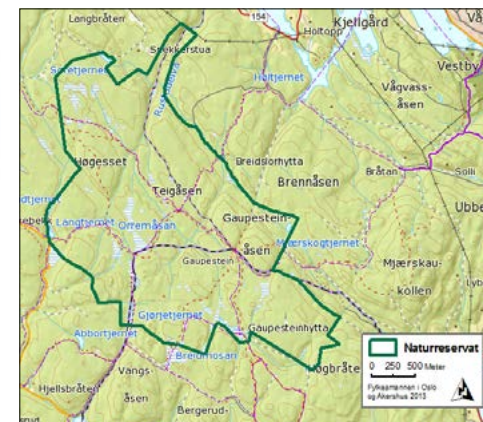

Gaupesteinmarka natur-reservat ligger ca 5 km øst for Ski sentrum i kommunene Ski og Enebakk i Akershus, og Hobøl i Østfold fylke. Gaupesteinmarka er den sydligste delen av Oslomarka.

Området utgjøres av rygger med skrin furuskog som strekker seg i nordvest-sydøstlig retning. Ryggene er gjennomskåret av flere markerte sprekkedaler, ofte med mindre bekker. I sprekkedalene er det rikere vegetasjon, med granskog, og i enkelte fuktige drog sumpskog med svartor. Høydegradienten strekker seg fra ca. 130 til 280 meter over havet. Det finnes flere myrer innenfor reservatet. Hele reservatet er et komplett nedbørsfelt som i all hovedsak drenerer nordover via Rustadelva som er grense mellom Ski og Enebakk, ned til Langen.

Furu

Fredet 25. januar 2013.

Formålet med fredningen er å bevare et stort og relativt lite påvirket skog- og landskapsområde, som representerer fattige til middels rike skogtyper med gran og furu i lavereliggende trakter over marin grense i Sørøst-Norges grunnfjellsstrøk. Området har særskilt betydning for biologisk mangfold.

Det fredete arealet er på 6568 dekar, hvorav 5183 dekar produktiv skog.

Røsslyng

Foto: Stein Kr. Martinsen

I reservatet er det mye innslag av døde trær, både stående og liggende. Død ved er svært viktig for det biologiske mangfoldet særlig når det gjelder fugl, insekter, sopp og lav. Nedbrutt ved danner grunnlag for nye generasjoner med trær og dermed har vi et naturlig kretsløp. Det er en del relativt storvokste trær av furu, gran og osp i reservatet. Gaupesteingrana, rett øst for Gaupesteinen, er den største grana i Østfold fylke. Denne grana som nærmer seg en alder på 250 år indikerer størrelsen vi kan forvente på grantrær på gode vekststeder hundre år fram i tid. Imidlertid kan

det være langt eldre trær i reservatet, men på skrinne grunn får de beskjedne dimensjoner i forhold.

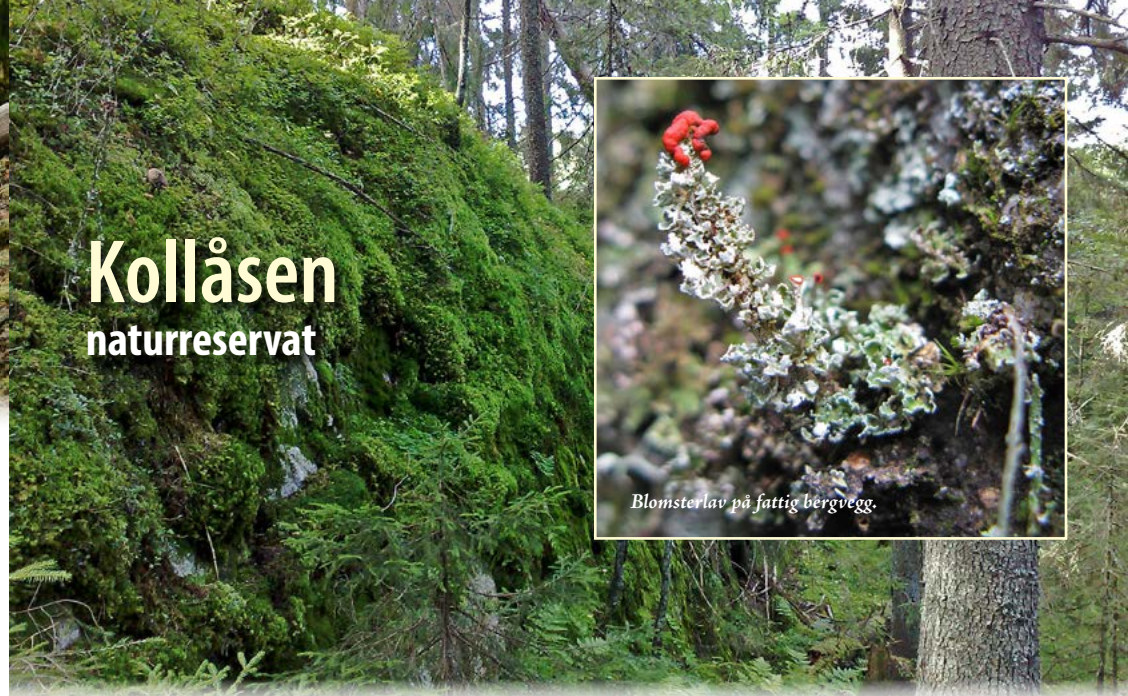
Viktige vernekriterier er størrelse, urørthet, store arealer med gammelskog, inngrepsfrie områder samt et høyt potensial for restaurering av området mot en naturskogstilstand. Et forholdsvis rikt artsmangfold er av stor betydning.

Gaupesteinmarka er et viktig rekreasjonsområde for store deler av befolkningen i Follo og Tomter i Østfold. Vinterstid har vi her inne kilometervis med klassiske terrengtro løyper.

Foto: Stein Kr. Martinsen

Kollåsen naturreservat

Blomsterlav på fattig bergvegg.

Kollåsen ligger øst i Ski kommune, og grenser mot Langen. Området omfatter høydedragene Vestre og Østre Kollåsen.

Den økologiske variasjonen er forholdsvis stor. Barskog dominerer området med mest rein granskog, men også en del blandingsskog med furu og noe rein furuskog på topper og skrinne partier. Spredt finnes til dels mye osp og noe bjørk, selje og rogn.

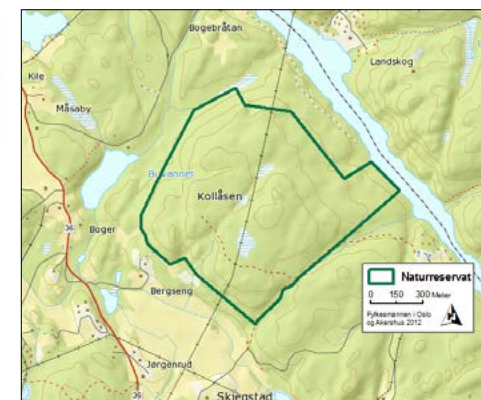
Naturreservatet har stedvis mye død ved, og det finnes en del gamle trær spredt i området. Død ved er viktig blant annet for en rekke vedboende sopper, og mengden død ved i reservatet vil øke på sikt. Området er tilnærmet uberørt av nyere inngrep, og er et viktig tilskudd til vern av produktiv skog i regionen. Gjennom fri utvikling av skogen vil den øke sin verneverdi.

Området har tidligere blitt brukt til skogsbeiter, og enkelte områder nær gårdene var trolig rein beitemark for en tid tilbake.

Det går flere stier gjennom reservatet.

Gran

Fredet 16. desember 2011.

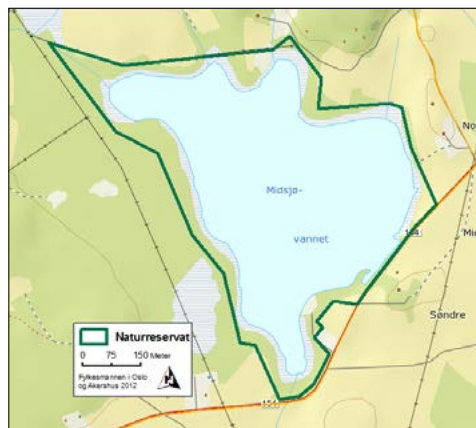
Formålet med naturreservatet er å verne et helhetlig område med gammel skog med sitt naturmangfold i form av naturtyper, økosystemer og arter, samt områdets naturlige økologiske prosesser.

Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 1077 dekar.

Foto: Terje Blindheim

Midtsjøvann naturreservat

Fredet 2. oktober 1992.

Formålet med fredningen er å bevare et næringsrikt vann med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

Reservatet dekker et areal på 430 dekar, hvorav 103 dekar er landareal.

Midtsjøvann ligger langs riksvei 154, øst for Ski sentrum. Det næringsrike vannet er omgitt av dyrket mark. Sumpvegetasjonen er frodig og inneholder flere næringskrevende arter, som blant annet smal dunkjeve.

Vannet har størst betydning som hekke- og oppvekstområde for andefugl, men også arter som sivhøne, sothøne, sivsanger, rørsanger, sivspurv og myrsanger benytter området for hekking. Midtsjøvann har også funksjon som rasteplass for fugl under trekk. Reservatets funksjon ses i sammenheng med de nærliggende Nærevann og Rullestadjern naturreservater.

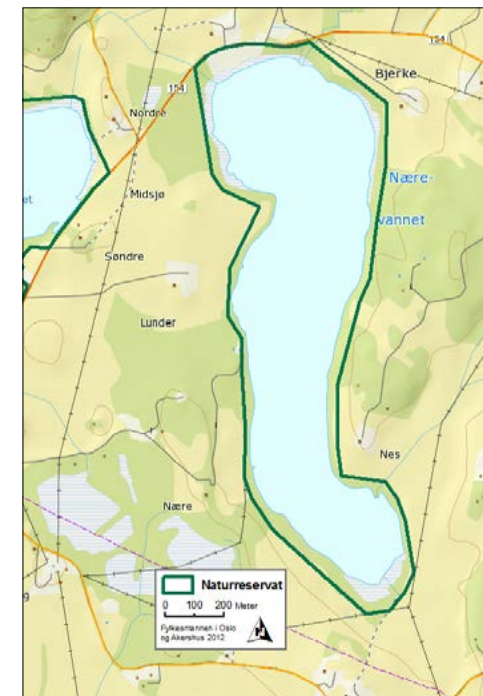
Området er lett tilgjengelig fra riksveien. Det går gang- og sykkelvei fra Ski til en badeplass som ligger i reservatet.

Foto: Pernille Botzet

Nærevann naturreservat

Nærevann ligger langs riksvei 154, øst for Ski sentrum. Det næringsrike vannet er omgitt av dyrket mark og skog. Sumpvegetasjonen er frodig og inneholder flere næringskrevende arter, men vannet er ikke så artsrikt som nabovannet Midtsjøvann.

Vannet har betydning som hekke- og oppvekstområde og som rasteplass under trekk. Flere sørøstlige og varmekjære fuglearter som myrrikse, myrsanger og nattergal er observert ved vannet. Vegetasjonen langs innsjøen er representativ for næringsrike innsjøer på Østlandet.

Reservatets funksjon ses i sammenheng med de nærliggende Midtsjøvann og Rullestadjern naturreservater.

Området nås lett fra riksveien.

Fredet 2. oktober 1992.

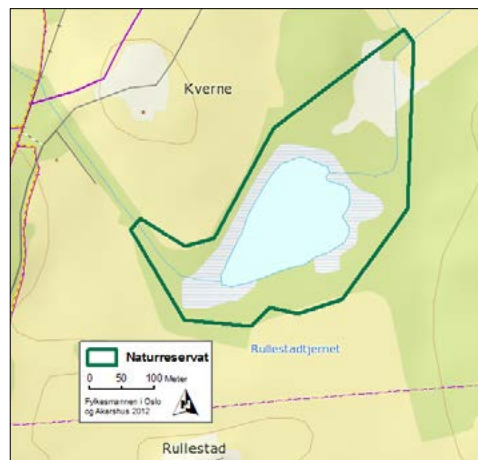
Formålet med fredningen er å bevare et næringsrikt vann med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

Reservatet dekker et areal på 832 dekar, hvorav 177 dekar er landareal.

Foto: Pernille Botzet

Rullestادتjern

naturreservat

Fredet 2. oktober 1992.

Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

Reservatet dekker et areal på 99 dekar, hvorav 72 dekar er landareal.

Rullestادتjern ligger nord for Rullestad gård. Reservatet utgjør et forsumpet løvskogområde med det næringsrike vannet og bekketrengen som hovedelement. Sumpvegetasjonen er frodig og inneholder flere næringskrevende arter, som blant annet smal dunkjeve.

Området utgjør en viktig vannfuglbiotop og må ses i sammenheng med de nærliggende Nærevann og Midtsjøvann naturreservater. I 2009 ble det observert 55 fuglearter ved Rullestادتjern, hvorav hele ni arter sangere. Rødlistede arter som ble registrert var hette-måke, fiskemåke, makrellterne, tårnseiler, sanglerke, stær og rosenfink.

Naturreservatet brukes som undervisningsområde for skolene i nærheten, men det er ferdsselsforbud i hele reservatet i perioden f.o.m. 1. april t.o.m. 30. september.

Ishavet

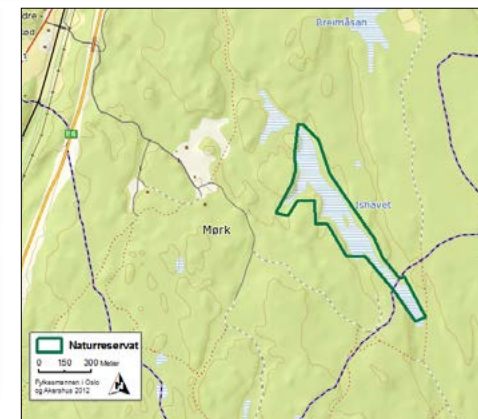
naturreservat

Ishavet ligger i et nord-sørgående dalsøkk øst for den gamle skogsgården Ødemørk. Naturreservatet er en jordvannspåvirket flatmyr, og ligger i et barskogområde, omgitt av koller og slake åspartier. Fattig myrvegetasjon dominerer, men rikere partier finnes og myra har en forekomst av den lille orkideen myggblomst.

Stor variasjon i geologi, klima og topografi har gitt Norge et spesielt stort mangfold av ulike myrtyper. Ishavet er en flatmyr som var typisk for de sørvestlige deler av Akershus, hvor svært få myrer fremdeles er intakt.

Ishavet ligger sentralt i Mossemarka med et utall av turstier og skiløyper i et flott turterreng. Fra Ødemørk går blåmerket tursti (Eventyrsti) langs nordenden av myra. Skiløypa fra Ødemørk til Vanderås passerer også rett nord for myra. Det går dessuten en tursti langs det meste av østsiden av Ishavet. Fra Skihytta i Moss går det også turstier og skiløyper inn i området.

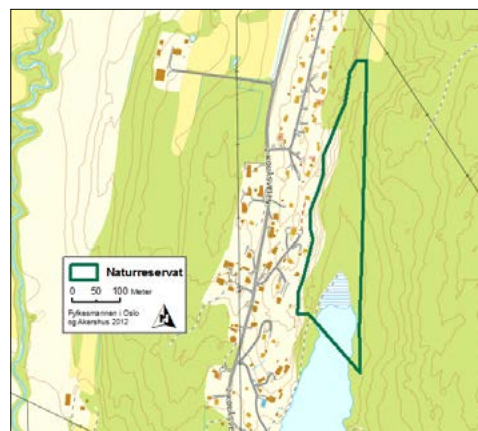

Fredet 4. september 1981.

Formålet med fredningen er å bevare ei typisk og uberørt flatmyr i de vestlige deler av Akershus.

Området dekker et areal på ca. 195 dekar. Fylkesgrensen går over myra i sørøst slik at en mindre del blir liggende i Østfold.

Kolås naturreservat

Fredet 17. september 1982.

Formålet med fredningen er å bevare et variert område med edellauvskog, hvor blant annet svartor-sumpskog og snelle-askeskog inngår.

Området dekker et areal på ca. 53 dekar.

Kolås ligger nord for Son sentrum. Flere typer edellauvskog er representert i området, blant annet svartor-sumpskog og den svært sjeldne snelle-askeskogen. Av treslag kan du finne blant annet ask, gråor, svartor, eik, lønn, lind, bjørk og osp. På skogbunnen vokser skavgras og skjellrot. Berggrunnen består av gneis.

Reservatet har et rikt fugleliv med mange spurvefugler og sangere.

Området har tidligere vært dyrket mark og beite, og skogen er ikke veldig gammel i økologisk forstand. Skjøtsel blir foretatt, blant annet ved fjerning av granoppslag.

Pilegrimsleden fra Son til Vestby går langs tjernets østside. Det går også en blåmerket tursti fra Kolås til Hølen fra østsiden av tjernet.

Ask

Foto: Olav Haaverstad

Vestby kommune

Røed naturminne

Røed naturminne ligger ved Nedre Røed. Dette er en sjelden eruptivgang med kulestrukturer (kulebergart) med stor vitenskapelig verdi.

Lokaliteten er en av de få geologiske naturminner som er fredet. Her forekommer det en vulkansk spaltegang av en sjelden bergart, «pyroksen-lamprofyrt», som i permiden har brutt seg gjennom grunnfjellet av gneis, pegmatitt og amfibolitt.

Forekomsten er unik ved at gangen består av pyroksenitt-breksje og lommer med to forskjellige typer kulebergart der de tettepakke kulene («orbikulene») har kjerner omgitt av henholdsvis ett eller to skall. Det ytre skallet antas å være dannet ved krystallisasjon direkte fra magmaet, mens det indre har gjennomgått en rekrystallisasjon ved magmatiske temperaturer. Den innerste kjernen har opprinnelig bestått av permisk pyroksenitt, og sjeldnere av prekambrisk pegmatitt-kvarts; begge dannet ved vulkansk oppbrytning da den vulkanske smelten for omkring 275 millioner år trengte seg fram langs en sprekk i det mye eldre grunnfjellet.

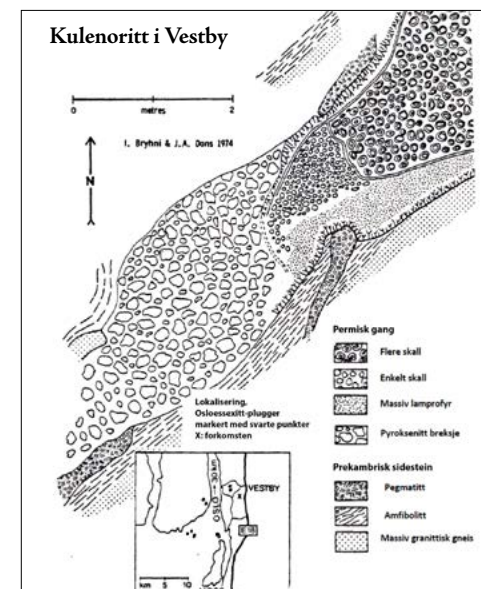
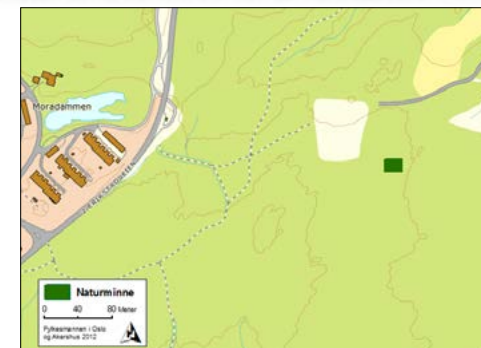
Fredet 7. mars 1980

Formålet med fredningen er å bevare en meget sjelden bergartsforekomst.

Det fredede arealet er på ca. 90 m².

Øverst: Kulebergarten inne i skogen ved Røed etter at den var blottlagt ved utgraving. Foto: Inge Bryhni.

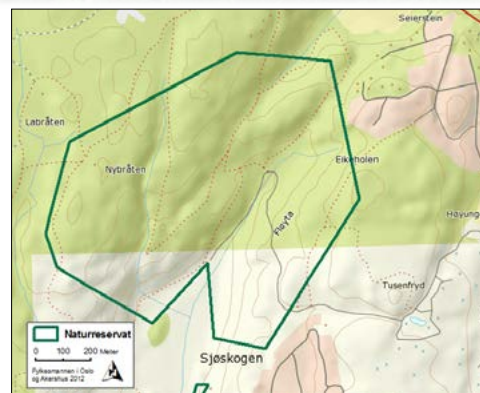
Vestby kommune

35

34

Nordre Pollen naturreservat

Fredet 10. juni 2005.

Formålet med fredningen er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området er en rik, kystnær lavlandsbarskog med stor variasjon i vegetasjonssamfunn og flora. Av særskilt verdi er rike lågurtgranskoger med fragmenter av rike sumpskoger, samt at det er partier med edelløvskog innenfor området.

Reservatet dekker et areal på 760 dekar.

Nordre Pollen ligger nord for Pollevann. Området omfatter et sentralt dalføre med omliggende småkupert skoglandskap. Variasjonen i skogtyper er stor med rik gran-skog, sumpskog, furuskog og partier med edelløvskog.

Området har et rikt fugleliv.

Reservatet representerer en klassisk kystnær barskogtype ved Oslofjorden. Skogen er relativt gammel, men preget av tidligere hogst.

Pollen naturreservat (edelløvskog) og Pollevann naturreservat (våtmark) ligger i umiddelbar nærhet, slik at området egner seg godt til studier av flere naturtyper innen et begrenset område.

Området nås lett på stier.

Gran

Bokfink

Pollen naturreservat

Pollen naturreservat ligger nordøst for Nesset og Pollevann, og grenser mot tidligere dyrket mark, hyttebebyggelse og granskog. Berggrunnen består av gneis. Terrengtet skråner mot vest. Området ligger i kort avstand fra naturreservatene Nordre Pollen og Pollevann.

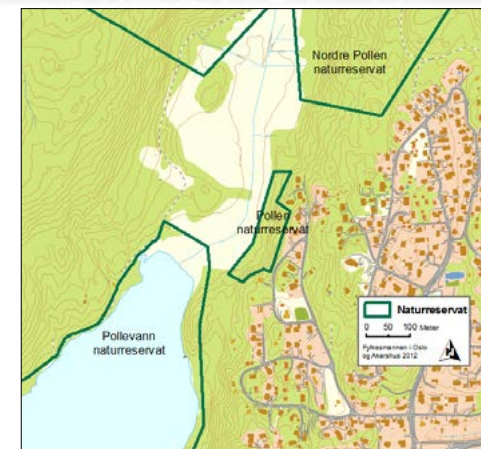
Lokaliteten består av edelløvskog med gråor-askeskog og alm-lindeskog. I skogbunnen vokser arter som er typiske for edelløvskog, slik som blåveis, krattfiol og trollurt. Skogen ligger delvis i en bratt skrent med moserike bergvegger der den kravfulle arten putevrimose trives.

Norge har verdens nordligste edelløvskoger, og dagens forekomster er rester av edelløvskogene som var typiske for Sørøst-Norge da klimaet var varmere. Skjøtsel ved fjerning av gran kan utføres.

Området er tilgjengelig fra lokale veier.

Ask

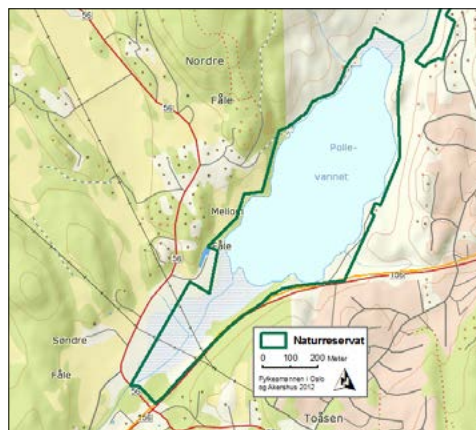
Fredet 17. september 1982.

Formålet med fredningen er å bevare en for sør-øst Norge typisk utforming av edelløvskog med gråor-askeskog og alm-lindeskog.

Reservatet dekker et areal på ca. 13 dekar.

Pollevann

naturreservat

Fredet 2. oktober 1992.

Formålet med fredningen er å bevare et spesielt våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

Reservatet dekker et areal på 443 dekar, hvorav 141 dekar er landareal.

Foto: Olav Haaverstad

Østensjøvann

naturreservat

Østensjøvann naturreservat ligger på leirslettene rett nord for Åsmorenen ved E18 omgitt av svakt bølgende dyrka mark. Innsjøen er grunn og svært næringsrik og har en meget rik og variert strand- og vannvegetasjon.

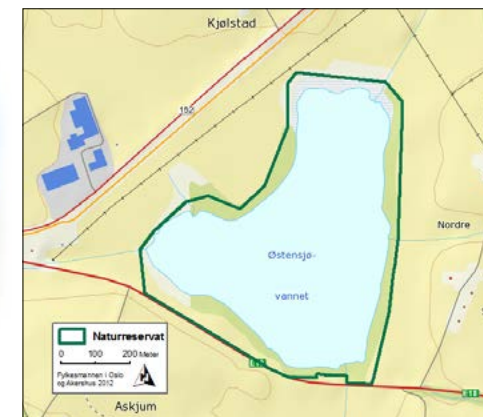
Reservatet har først og fremst funksjon som rasteplass for vade- og andefugl under trekk, og er en særdeles viktig rasteplass for gjess på høsttrekket. Grågås og hvitkinngås samles da i store mengder. Østensjøvannet er en svært viktig hekkelokalitet for toppdykker, nattergal og myrsanger.

Vannet har en uvanlig stor produksjon av organisk materiale, og det er foretatt biologiske og limnologiske undersøkelser. For øvrig utgjør reservatet et vakkert element i kulturlandskapet i et område som ellers er fattig på vannforekomster.

Området er lett tilgjengelig fra E18. Bortsett fra i strandlinjen langs veien, er det ferdselsforbud i reservatet i perioden 1. april - 30. september.

Sjøsivaks

Fredet 2. oktober 1992.

Formålet med fredningen er å sikre et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området, samt å bevare et vakkert landskapselement.

Reservatet dekker et areal på 429 dekar, hvorav 97 dekar er landareal.

Foto: Olav Haaverstad

Statlig sikra friluftslivsområder

Allemannsretten sikrer rett til fri ferdsel i skog og mark, men den kan ikke hindre at for eksempel nedbygging gjør områder ubrukelige til friluftsliv. Statlig sikra friluftslivsområder er områder kjøpt av staten eller hvor det er inngått avtale om varig bruksrett for å sikre allmennhetens tilgang til friluftsområder. I Follo er det 45 statlig sikra friluftslivsområder.

Kommune	Friluftslivsområde	Sikringsår	Totalareal	Beskrivelse
Enebakk	Flateby bruk	1992	31,2 daa	Gressbakke skrånende ned mot elva. Tilrettelagt sandstrand.
	Vikstranda	2003	7 daa	Badeplass ved innsjø med tilrettelagt sandstrand, store gressletter, aktivitetsområde.
Frogn	Brevik strand	1982	2,6 daa	Gressområde langs vei ned mot sandstrand.
	Elleskjær	1978	11,1 daa	Svabergområde med en mindre strand, liten gresslette og noe løvskog.
	Gylteholmen	1977	30,2 daa	Skogkledd grunnfjellsholme med svaberg og flere små strender.
	Skiphelle	1993	54,5 daa	Sandstrand avgrenset av svaberg på hver side. Store løvtrær på åpen gresslette.
Nesodden	Torkildstranda	1980	50,4 daa	Tilrettelagt strand og svabergområde.
	Aspestrand, Fagerstrand	1983	0,9 daa	Lite svabergområde med noe busker og trær i bakkant.
	Flaskebekk	1995	4,4 daa	Svabergområde og barnevennlig steinstrand. Kulturlandskap med nasjonal verdi.
	Hellviktangen - Hellvik brygge	1998	24,5 daa	Svabergsområde med små vikar og sandstrender.
	Husbergøya	1982	50,4 daa	Kalkbergøy med lite vegetasjon. Flere små vikar med steinstrand.
	Kommunal strand, Knausen	1962	0,3 daa	Mindre friluftsområde uten opparbeidede tiltak i tett bebyggelse.
	Linaro	1972	21,5 daa	Strandområder med noe svaberg. Opparbeidet plen og vei der kyststien er merket.
	Nesoddtangen	2001	15,5 daa	Eldre gårdstun med gressplen ned til svabergområder og små strender.
	Ommen	1971	32 daa	Åpent svabergområde. Steinstrand i syd med oppmurt molo og brygge.
	Oreklova, Ommen	1986	17,7 daa	Skogkledd større fjellområde langs sjøen.
	Paradisbukta, Kikut	1965	30 daa	Større furuskogområde i bratt terreng ned mot svaberg og små sandstrender. Ikke tilrettelagt.
	Skansen	1995	2,3 daa	Bratt og lite svabergområde med furutrær i bakkant. Uten god adkomst.
	Skjærløkka	1982	4,7 daa	Lite friområde med svaberg og strand. Gressplen med spredte trær.

	Sofienlund/Ommen	1988	0,1 daa	Innfallsport til friluftsområdene Ommen og Vestli.
	Solbakken	2000	10,3 daa	Stort friluftsområde i skog. Bratt terreng ned mot svaberg og sjø.
	Solvik	1966	16,6 daa	Strandområder med noe svaberg. Opparbeidet plen og vei.
	Steilene og Alværn	1975	124,4 daa	Alværbukta er et friluftsområde ned mot sandstrand. Steilene er fem øyer og tre mindre skjær.
	Sørbystrand	1963	22,1 daa	Svabergområde, gressletter og småstrender, liten vik. Skogområde i bakkant.
	To Gård	1978	82 daa	Stort utmarksområde med skog, jorder og vann. Turstier og turveier.
	Vestli, Ommen	1988	4,4 daa	Mindre friluftsområde med noe gress og trær ned mot rullesteinsstrand.
	Ørjanstad, Ommen	1995	3 daa	Mindre svabergområde med furutrær i bakkant. Uten god adkomst.
Ski	Ellingsrud friområde	1975	67 daa	Skogområde mellom bebyggelse og industriområde. Ikke tilrettelagt.
	Gjersenga	1974	181,5 daa	Strandområde med gressletter ned mot vannet og større skogområde i bakkant.
	Solstua	1995	2,1 daa	Lite og bratt område mellom fritidsbebyggelse. Skog og gress/lyng ned mot vann.
Vestby	Brevikbukta	1989	16,1 daa	Stor tilrettelagt gresslette ned mot sydvendt bukt. Sandstrender og svabergområde.
	Emmerstad	1997	86,1 daa	Gressplen, steinmur og brygge med enkelte svaberg og strender. Kyststi.
	Gjøva	1989	29 daa	Grunnfjellsholme uten trær. Kuppert terreng.
	Hulvik	1967	32,7 daa	Sandstrand og svabergområde.
	Kjøvangen brygge	1979	4,8 daa	Gresslette og opparbeidet badestrand. Turområde.
	Krokstrand	1979	34,6 daa	Gresslette ned mot sandstrand. Svabergområde. Utmark med kyststi.
	Langesand	1991	14,1 daa	Svabergsområde, liten strand og små gressområder
	Sauholmen, N.	1990	27 daa	Større grunnfjellsholme med svaberg og barnevennlige sandstrender.
	Skutebaugen	2000	11,6 daa	Sandstrand med noe svaberg mellom bebyggelse. Turmuligheter.
	Son	1999	1,9 daa	Tettstedsnært svabergsområde, liten strand og små gressområder.
Ås	Berg gård	1982	31,2 daa	Åpent gårdstun og gress/løvskog område langs innsjø. Gjennomgående tursti.
	Breivoll	1969	369,6 daa	Skog, svaberg og strandområde. Åpne gressletter. Barnevennlig og tilrettelagt.
	Nordre Stuene, Nøstvedt	1971	172,8 daa	Åpent gårdstun i landbruks- og skogområde. Turveinett og kultursti.
	Stranda, Årungen	1993	5 daa	Gress- og løvskogområde langs innsjø. Gjennomgående tursti.
	Tangen, Gjersjøen	1992	2,9 daa	En tilrettelagt liten odde ut mot vann. Gressplen og spredte løvtrær.

Naturområder vernet etter plan- og bygningsloven

Plan- og bygningsloven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Det skal legges vekt på langsiktige løsninger, og konsekvenser for miljø og samfunn skal beskrives. Nesten all arealforvaltning utenom verneområdene foregår etter denne loven.

Kommunen kan sikre lokalt viktige naturområder i medhold av plan- og bygningsloven, gjennom kommuneplan og reguleringsplaner. I en reguleringsplan kan områder avsettes til landbruks-, natur- og friluftsmål med underformål naturformål eller naturvern.

Naturområder i tilknytning til tettbygde strøk kan reguleres til grønnstruktur med underformål naturområde. Til reguleringsplanen kan det knyttes reguleringsbestemmelser som skal ivareta naturverdiene. Planspørsmål som har betydning for flere kommuner kan behandles gjennom en regional plan eller interkommunalt samarbeid. Det er fylkeskommunen som er regional planmyndighet.

Nærmere informasjon om plan- og bygningsloven og annen relevant informasjon om naturforvaltning finnes blant annet på www.planlegging.no og www.faktaark.no.

Tabellen viser en oversikt over noen naturområder i Follo som er vernet etter plan- og bygningsloven.

Se www.follokart.no for nærmere informasjon om det enkelte område.

Kommune	Område
Frogn	Holt Park
Nesodden	Sofienlund
	Kjartan Veldes Vei
	Skoklefall
	Fagerstrand barnehage
	Nedre Fagerstrand
	Skoleveien øvre del
	Varden boligområde
	Kongleveien barnehage
	Persilengen/Marikloppa
Oppegård	Slorene
	Østre Greverud/Sønsterud skog
Ski	Slorene
	Busterud
	Områder langs nordre del av Langen
	Sørmarka kurs- og konferansesenter
	Østre Solberg
Vestby	Stamnesbekken, Sonskilen mv
	Søndre Brevik
	Hølen, langs Hølenelva
	Område langs elva øst for Sole skog
	Enkelte områder i Hvitsten
	Strandåsen/Emmerstadbukta
Ås	Slorene
	Kjørabukta
	Syverudområdet, øst for Syverudveien

Slorene våtmarksområde

Slorene ligger i sørenden av Gjersjøen og er et delta- og våtmarksområde med artsrik vegetasjon og et uvanlig rikt fugleliv. Området ble i 2005 regulert som spesialområde naturvern i henhold til Plan- og bygningsloven i Ås, Oppegård og Ski kommuner.

Slorene er først og fremst en viktig trekklokalitet for de typiske våtmarksfuglene. Det er observert 137 arter, hvorav 82 arter hekker. Storlom, sangsvane, skjeand, vepsevåk, hønsenhauk, fiskeørn, lerkfalk, vannrikse, trane, dvergglom, lomvi, skogdue, vendevals og dvergspett er observert i området. Området er også klassifisert som svært viktig viltområde.

Slorene er preget av gjengroende gammel slåttemark og beitemark, mens de ytre områdene er våtmark. Området sorterer under naturtypen elvedeltaer/næringsrike sjøer. Her finnes skogområder med gråor, svartor sumpskog, ulike sumpplanter, siv og flytebladarter. Sverdlilje er en karakterart for området.

Verneområdet er på totalt 325,2 dekar, fordelt på Ås kommune 184,2 dekar, hvorav 70,4 dekar vann, Oppegård kommune 132,3 dekar, hvorav 79,2 dekar vann, og Ski kommune 8,7 dekar.

Sverdlilje

Sangsvane

Foto: Håkon Borch. Foto sangsvane: Stein Kr. Martinsen

Forslag til nye verneområder

Nasjonalpark i Østmarka

Østmarkas Venner har fremmet forslag om å opprette en nasjonalpark i de indre deler av Østmarka. Det aktuelle området ligger øst for Elvåga, og inn mot Østmarka naturreservat (18 km²) og Ramstadslottet naturreservat (2 km²). I sør er Tømmeråsen, det høyeste punktet i Ski, foreslått innenfor nasjonalparken. Videre er grensen øst for Bindingsvann og inkluderer Børtervann i Enebakk

Østmarka nasjonalpark er tenkt å være en brukspark, der hovedformålet er rekreasjon, friluftsliv og økoturisme. Forslaget går ut på å la de to reservatene omslutes av en nasjonalpark på om lag 40 km², slik at man bevarer et område på totalt 60 km². Et så stort areal vil bevare det rike dyrelivet, tåle lokale skogbranner og stormfelling, og det vil tåle slitasjen fra alle som besøker området for å hente nytt overskudd i hverdagen.

Status som nasjonalpark vil sikre at naturkvalitetene slik de er i dag blir tatt vare på for kommende generasjoner.

Follomarka

Bærekraftig Follo har foreslått å etablere grenser for Follomarka for å sikre de viktigste natur- og friluftsområdene i Follo i et 100 års perspektiv. Bakgrunnen for forslaget er det store utbyggingspresset i Follo de siste 40-50 årene, som fører til at store og små friområder forsvinner. Kartlegging av bl.a. biologisk mangfold, kulturlandskap, viltområder og friluftsliv viser at Follo fortsatt har områder med nasjonalt, regionalt og lokalt verdifulle kvaliteter. Disse verdiene må sikres for framtida før det er for sent.

Forslaget om Follomarka vil sikre de siste sammenhengende natur- og friluftsområdene fra Mossemarka til Sørmarka og et sammenhengende sti- og løypenett for befolkningen i Follo.

Se www.follomarka.no

Foto: Hans Erik Lerkelund

Friluftsliv i verneområdene

Allemannsretten gir oss mulighet til å ferdes fritt i naturen. Hvert verneområde har sin egen verneforskrift med regler om bruken av området. All ferdsel i verneområdene skal skje hensynsfullt, slik at dyr og planter ikke blir skadet eller forstyrret. I enkelte områder kan det være ferdselsforbud i deler av året.

I verneområdene kan du oppleve planter, fugler, dyr og kulturminner, og du kan plukke bær og sopp. I en del av områdene er det tilrettelagt for friluftsliv, med blant annet merkete stier, fugletårn og informasjonsskilt.

Begrenset ferdsel

I enkelte verneområder er det ønskelig å begrense ferdselen av hensyn til sårbar natur, og det tilrettelegges da i liten grad med stier og hytter. I noen reservater er det ferdselsforbud i deler av året, som i hekke- og yngletida. Dette er oppgitt under hvert enkelt verneområde.

Jakt og fiske

Dersom det ikke står noe annet i verneforskriften, er jakt og fiske tillatt med gyldig

jakt- og fiskekort. Aktivitetene er da regulert av de generelle bestemmelsene etter viltloven og lakse- og innlandsfiskloven. Det er ikke tillatt å bruke levende fisk som agn, eller flytte fisk fra et vassdrag til et annet.

Motorkjøretøy

Det er et mål at det skal være så lite motorisert ferdsel som mulig i verneområdene, både av hensyn til dyre- og plantelivet, faren for sporskader og for at man skal kunne oppleve naturen uten forstyrrende bråk. Det er derfor generelt ikke lov å ferdes med motorkjøretøy i verneområder. Det kan likevel være unntak for motorferdsel på veier, og for motorferdsel knyttet til næringsvirksomhet som for eksempel landbruk.

Forskrift

Verneforskriften for det enkelte området finner du på www.lovdata.no. Har du spørsmål, kan du ta kontakt med Fylkesmannen eller Statens naturoppsyn.

Osломarka og markaloven

Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) trådte i kraft 1. september 2009. Formålet med loven er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner.

Markalovens virkeområde ligger i 19 kommuner, fordelt på fem fylker; Oslo, Akershus, Oppland, Buskerud og Østfold. Marka utgjør til sammen ca 1700 km². Store arealer i Enebakk og Ski kommuner, samt en mindre del av Oppegård kommune ligger innenfor markagrensa.

Forvaltning av verneområdene

Forvaltningsmyndighet

Fylkesmannen i Oslo og Akershus er forvaltningsmyndighet for verneområdene i Follo. Forvaltningsmyndigheten skal håndheve verneforskriften og behandle dispensasjonssøknader. For noen verneområder blir det utarbeidet forvaltningsplaner som gir retningslinjer for bruk og skjøtsel. Fylkesmannen har også ansvar for grensemerking og informasjon i verneområdene, og flere steder er det satt opp informasjonsplakater som forteller om naturverdiene i området. Dessuten skal forvaltningsmyndigheten sørge for skjøtsel i de verneområdene der det er nødvendig for å ivareta verneverdiene.

Oppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) er miljøforvaltningens operative feltorgan. De fører tilsyn med de vernede områdene og med at bestemmelsene i miljølovgivningen blir overholdt. I det utvidede oppsynsbegrepet inngår også informasjon om lovene og veiledning om sammenhenger i naturen og bruken av den. Naturoppsynet er spesielt til stede i verna natur som nasjonalparker, naturreservater og landskapsvernområder, og de arbeider med sårbare og fremmede plante- og dyrearter.

Bærekraftig Follo

Forum for natur og friluftsliv

Bærekraftig Follo er et samarbeidsforum mellom frivillige organisasjoner i Follo-kommunene som ønsker å bidra til en bærekraftig utvikling i Follo. Etablering av varige markagrenser og opprettelse av Follomarka er en sak Bærekraftig Follo har jobbet mye med. Bærekraftig Follo er imidlertid opptatt av alle spørsmål som har med bærekraftig utvikling i Follo å gjøre, slik som vern av dyrka mark, bevaring av biologisk mangfold, klimaendringer, energiforbruk og samferdsel.

Mer informasjon om Bærekraftig Follo og Follomarka finnes på www.follomarka.no

Redaksjon: Laila H. Støen

Karttegning:

Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Utforming og tegninger:

Trond Haugskott

Trykk: Flisa Trykkeri AS

Omslagsfoto fra Gaupesteinmarka:

Stein Kr. Martinsen

Forsidefoto fra Svartskog:

Helene Brennhovd

Baksidefoto fra Fyrsteilene:

Karoline Bredland

Foto til venstre fra Smihagen:

Olav Haaverstad

Foto denne side fra Danmark:

Anders Often

Produksjonen av brosjyren er støttet økonomisk av:

Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Naturvernforbundet

Oppegård kommune

Ski kommune

Kilder

Direktoratet for naturforvaltning:
www.dirnat.no

<http://www.dirnat.no/kart/naturbase/>

<http://vernedata-les.dirnat.no/>

Often, A. 2007. "Stonehenge"-eika på Sogsti. Follominne 45: 151-176.

www.frifo.no

www.naturoppsyn.no

www.ostmarkasvenner.no

